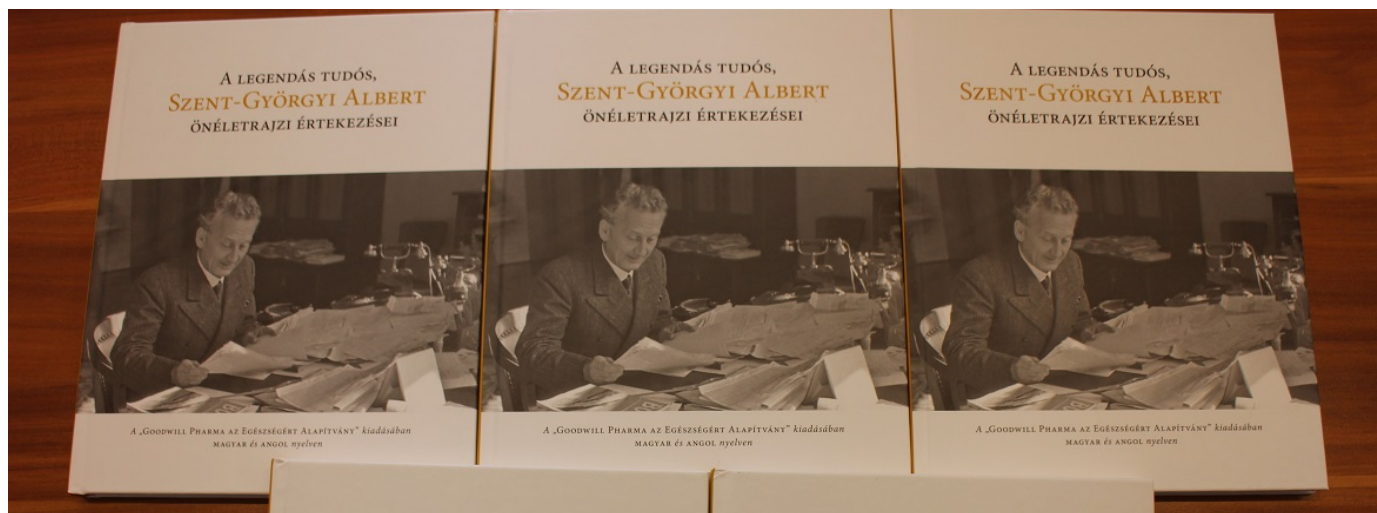

SZTE hírek > Hírchívum > 2018. Október

Könyvbe foglalták a legendás tudós, Szent-Györgyi Albert önéletrajzi értekezéseit

2018. október 13.

Az SZTE hetedik Szent-Györgyi Tanulmányi Verseny (/szgytv/felhivas) győzteseinek egyik jutalma lesz 2018 decemberében az SZTE Nobel-díjas rektora önéletrajzi írásait tartalmazó kötet. „A legendás tudós, Szent-Györgyi Albert önéletrajzi értekezései” című könyv életre hívóival a kutatóvá válásról és az életművel kapcsolatos tévhitekről is beszélgettünk.

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

Visszaemlékezés. Hitvallás. Visszatekintés. Önvallomás. Négy, a Nobel-díjas orvos és biokémikus által írt, ám magyar nyelven eddig csak részleteiben megjelent dokumentumot ad közre „A legendás tudós, Szent-Györgyi Albert önéletrajzi értekezései” című kötet. Régi adósságát törleszti ezzel a szegedi kutatás, hiszen Szent-Györgyi önéletrajzi írásait a Gondolat Kiadó 1983-ban erősen cenzúrázva, összevontan jelentette meg Elvesztetten a 20. században címen. Ezeket az önéletrajzi írásokat immár csonkítatlanul, még két Szent-Györgyi művel kiegészítve, jegyzetekkel ellátva rendezte egy könyvbe *Tasiné Csúcs Ildikó*. Az SZTE Klebelsberg Könyvtár munkatársa az SZTE NKI által szervezett könyvheti beszélgetésen elmondta: 2012-ben, Szent-Györgyi Albert Nobel-díja 75. évi jubileuma alkalmából a Szegedi Tudományegyetemen rendezett programokon hallottak hatására a szabadidejében kezdett el foglalkozni a szegedi egyetem jeles kutatójának életművével.

Tanulmányok alapoznak

– Feltáratlan problémakör Szent-Györgyi Albert és a Magyar-Szovjet Művelődési Társasághoz való viszonya – hívta föl a könyvtáros figyelmét *Pál József*. Az irodalomtörténész professzor 2012-ben az SZTE nemzetközi és közkapcsolati rektorhelyetteseként is elmélyedt a Nobel-díjas tudós életművének részleteiben, például szabadegyetemi előadást tartott a Szent-Györgyire ható filozófiai áramlatokról, verseiről. Biztatására *Tasiné Csúcs Ildikó* a Magyar-Szovjet Művelődési Társasághoz (amelynek díszelnöke volt Szent-Györgyi) kötődő több száz oldalnyi levéltári anyagon rágta át magát. A filológiai pontosság és a történeti hűség szempontját szem előtt tartva tanulmányozta Szent-Györgyi íróbarátja, Zilahy Lajos munkásságát is. A két év politikai történéseit feldolgozó tanulmányt az *Aetas* folyóirat közölte „Félek, hogy az uraknak rossz helyre esett a választásuk”

(http://epa.oszk.hu/00800/00861/00068/pdf/EPA00861_aetas_2015_2_154-171.pdf) címmel. Így lett a magyar – latin – ógörög szakon diplomázó *Tasiné Csúcs Ildikó* a Szent-Györgyi életrajz kutatója.

Szent-Györgyi önéletrajzi írásait nagytító alá téve, az angol eredeti szöveget a magyar fordítással összevetve különbözőségekre akadt a könyvtárosként dolgozó kutató. A cenzúra által kihagyott szövegrészekről és ennek következményeiről, az így indukálódó tévedésekről Egy tragikus tévedés és következményei, A szocialista cenzúra kihívásai Szent-Györgyi Albert önéletrajzi írásaiából (http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/6344/11/SZGY_A-cikk%28cenz%C3%83%C2%BAra%29.pdf) a Szeged című folyóiratban helyezett el tanulmányt. Eddig 13 tanulmányt közölt Szent-Györgyiről, a legkülönbözőbb folyóiratokban, köztük kettőt a Magyar Tudományban.

– A Szegedbeli cikkéhez kötődő angol szöveg magyar fordításának ellenőrzőjeként ismerkedtem meg Szent-Györgyi Albert munkásságával – kapcsolódott a beszélgetésbe *Tasi Domonkos Attila*. Az SZTE okleveles vegyész diplomájának a megszerzését követően doktori tanulmányokat folytató fiatal elméleti kémiával foglalkozik. Segítségére volt Szent-Györgyi Albert további, angol nyelven született önéletrajzi értekezéseinek magyarra fordításában, a szöveg aktualizálásában a szegedi végzős vegyészhallgató, *Kovács Nikolett Alexandra* is.

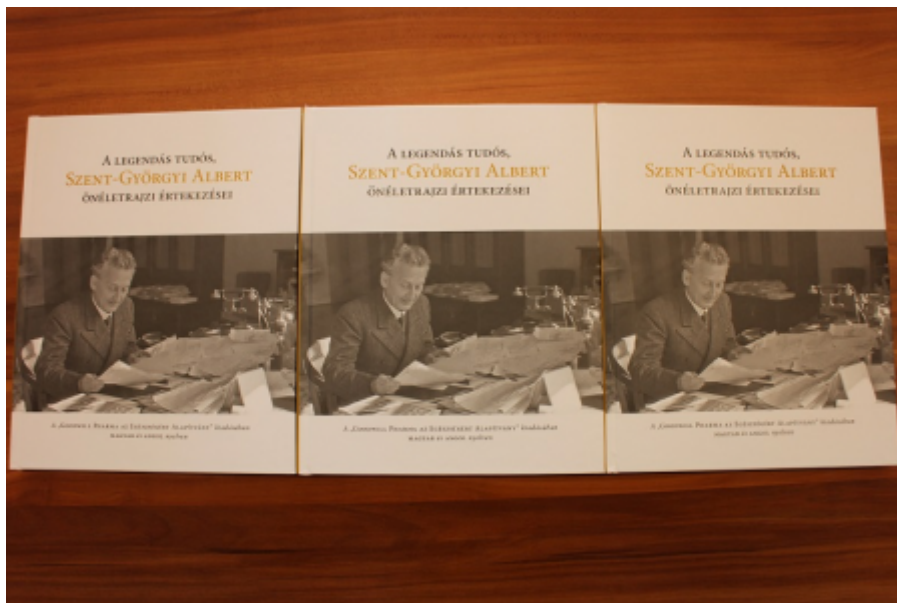

Történelmi dokumentumnak tekintendő minden Szent-Györgyi értekezés. Ezért fordult Tasiné a történész *Marjanucz László*hoz. Az SZTE BTK Modernkori Magyar Történeti tanszék vezetője javasolta, hogy a Magyar Tudomány című folyóiratban tegye közzé az Egy tudós visszaemlékezései (<http://www.matud.iif.hu/2017/07/11.htm>) című, magyarul addig kiadatlan önéletírást, valamint az ehhez kötődő tanulmányt (<http://www.matud.iif.hu/2017/04/08.htm>) – hangsúlyozta *Tasiné Csúcs Ildikó*. (A kutató eredményeiről beszámolt az SZTE Hírportál is az Először jelent meg magyarul Szent-Györgyi Albert visszaemlékezése (/sztehirek/2017-julius/eloszor-jelent-magyarul?folderID=40699&objectParentFolderId=18250) című összefoglalóban.)

– Az amerikai kiadóktól nem volt egyszerű beszerezni a csak könyvbeli és csak papíralapú újraközlési engedélyeket, de e nehézség leküzdésében kezdetben kollégáim segítettek – köszönte az SZTE könyvtárosa. Az engedélyeket a Copyright Clearance Centeren keresztül a szerzői jogokat gyakorló amerikai kiadóktól csak hosszantartó, nagyon szakszerű és rendkívül udvarias levelezés árán sikerült megszerezniük. Elárulta, hogy csak három fia felnőtté válását követően vághatott bele az időigényes kutatómunkába. Ahogy lépésről lépésre előre haladt, kiderült, hogy óriási szakirodalom kötődik a Szent-Györgyi Albert életműhöz, amit ő maga is igyekszik munkáiban szintetizálni, különös tekintettel a korábbi szegedi példaértékű kutatási eredményekre.

Egy csokorban négy szöveg

Tanulmányok alapozták meg „A legendás tudós, Szent-Györgyi Albert önéletrajzi értekezései” című kötetet. A kiadói jogok megszerzésének, illetve a négy Szent-Györgyi által jegyzett dokumentum közzétételének költségeit a „Goodwill Pharma az Egészségért Alapítvány” vállalta. A szegedi cég gondozta a kötetet, bolti forgalomba nem került, de a tudományos műhelyek, kutatók, könyvtárak megkapták a csokorba foglalt négy szöveget.

A magyar és angol nyelven közzétett dokumentumok közül az első az **Egy tudós visszaemlékezései**, amely – mint fentebb jeleztük – 2017 júliusában külön is megjelent a Magyar Tudományban. Ugyanakkor kötetbe foglalásának feltétele volt a kiadói jogok megszerzése, amelyhez a fiatalok udvarias angol nyelvű stílusa, levelei mellett az is hozzájárult, hogy hangsúlyozták: pedagógiai cézzal szeretnék közreadni Szent-Györgyi visszaemlékezését. Ennek oka az is, hogy ebben az esszében a tudós szépírói tehetsége is felvillan.

A tudományos alkotókészségről című Szent-Györgyi hitvallás – mint fentebb jeleztük – a Szeged folyóiratban is nyilvánosságot kapott, de a szöveg részletei különböző válogatásokban is helyet kaptak. Ilyen volt a jeles Szent-Györgyi - kutató *Hannus István* professzor legelső fordítása is. Ez a Nobel-díjas tudós legnépszerűbb írása, amely immár teljes terjedelmében megjelent, így reprezentálja: mit gondolt Szent-Györgyi egy tudományos kutató szellemiségéről.

A **Visszatekintés** című, Szent-Györgyi Albertnek kora tudományos életéről írt összefoglalója magyar nyelven először ebben a 2017 végén napvilágot látott kötetben jelent meg. E tény arra is utal, hogy Szent-Györgyinek számos angolul, vagy németül, vagy franciául írt szövege lehet, amelyet még nem fordítottak le magyarra. A Visszatekintésben forrásértékű megjegyzéseket tesz Szent-Györgyi, miközben kifejti érzéseit a pályázati rendszer visszásságaival kapcsolatban.

Elhagyatottan a 20. században. Ebben az önvallomásban Szent-Györgyi kalandos életének részleteiről is mesél, tartalmaz filozófiai kitekintéssel. Ennek a dokumentumnak a fejezeteit korábban teljesen átcsoportosítva, és a rendszerbíráló részek kihagyásával tették közzé. Csak e 2017-es kötetben olvasható például annak az élményének a leírása, hogy miként menekült a világháborús Pozsonyból a befagyott Dunán át, Angelika apácanővér segítségével...

A négy Szent-Györgyi szöveg nem időrendben követi egymást. A szerkesztő a két visszaemlékezés közé illesztette a két tudósi hitvallást. A Szent-Györgyi kutatók további munkáját segíti a kötet gazdag jegyzetapparátusa. Mindezt jól kiegészítik az ugyancsak a Nobel-díjas tudós gondolatait közvetítő szövegek és a fényképek. A szemet gyönyörködtető kötet technikai szerkesztője *Losjak László*, a borító *Dr. Kardos Máriát* dicséri.

Nyitott kérdések

– Rögzült a fejemben a tudósnak a saját koráról alkotott képe az önéletrajzi értekezései kapcsán. E kordokumentumok feldolgozása révén kapcsolatba kerültem a történész *Romsics Ignáccal*, a XX. század jeles kutatójával. Vele együtt fejtettük meg, hogy például mit is jelenthet Szent-Györgyinek az a vallomása, hogy „...negyvenezer zsidót mentettem meg...” A megfogalmazás – feltételezésünk szerint – a zsidók deportálását megtagadó Kállay-kormány idején külföldről, leginkább Lengyelországból ide menekülteket jelenthette.

A visszaemlékezések teljes közzétételével egyértelműen megcáfolódott az a magyar kutatásban elterjedt tévhit, hogy Szent-Györgyit íróbarátjának, Zilahy Lajosnak a letartóztatása készítette az ország elhagyására. A szövegek alapján vitathatatlan, hisz Szent-Györgyi maga állítja, hogy a kutatásait támogató Ráth István vállalkozó letartóztatása és meghurcolása volt a legfőbb indítéka annak, hogy elhagyta a hazáját. Az emigráció okainak teljes feltárása a kutatás további feladata.

Sok nyitott kérdést vet fel a most megjelent kötet, mint például: vajon melyik színdarab szól Szent-Györgyi Albertről? Mondta-e Hitler róla, hogy „zsidó kutya”? Milyen volt a kapcsolata a szovjetekkel?

„Hogy a tudomány ne legyen mostohagyermek” – Szent-Györgyi és a szovjetek címmel írta meg *Tasiné Csúcs Ildikó* legújabb tanulmányát. Ennek lényegéről elárulta: „Szent-Györgyi Albertnek a szovjetekhez fűződő kapcsolatát a szakirodalom eddig vagy érdekességként, vagy az átmeneti ideológiai azonosulás jeleként értelmezte. Munkánkkal be szeretnénk bizonyítani, hogy a tudós kapcsolata a szovjet rendszerrel csupán tudományos jellegű volt, amivel Szent-Györgyi legfőbb célja a szovjet tudományos modell magyar viszonyokra való adaptálása volt. Szeretnénk bebizonyítani, hogy a tudós közéleti

aktivitásában a legfontosabb cél mindvégig az ország tudományos, kulturális felzárkóztatása volt. Ehhez követhető példának tartotta a szovjet tudományos modellt, reálpolitikai józansággal számolva a Szovjetunió földrajzi közelségével és gazdasági befolyásoló szerepével. A szovjet modellben a természettudományok fejlesztése kiemelt szerepet töltött be, amit Szent-Györgyi hazánkban is szeretett volna megvalósítani. Erőfeszítései eredményeként elérte, hogy a korábban humán fölényrel rendelkező Magyar Tudományos Akadémia szervezetileg is átalakuljon, benne a természettudományokat éppen annyi osztály képviselje, mint a humántudományokat: kettő kettő. Nem tudta viszont elérni a természettudományok nagyobb anyagi támogatását. Nemzetgyűlési képviselőként és tudósként is szót emelt a katonai kiadások növekedése és a tudomány alulfinanszírozottsága ellen. Munkánkban részletesen taglaljuk ezeket az erőfeszítéseket, amelyeknek sikertelensége nagyban hozzájárulhatott ahhoz, hogy 1947. június végén elhagyja hazánkat egyetlen magyar állampolgárságú Nobel-díjas tudósa.”

*

Szent-Györgyi Albert közéleti pályafutásának ívét pontosítani és részletezni, munkásságát a kor kultúrtörténetébe beilleszteni, az önéletrajzi értekezésekben foglaltakat a levéltári forrásokkal szembevetni – ez a tudománytörténész feladata. E szellemben, együttműködésben, egymás munkáját támogatva kellene dolgozniuk továbbra is a Szent-Györgyi-kutatóknak a Szegedi Tudományegyetemen.

*

Az SZTE Nobel-díjas kutatójával, rektorával kapcsolatos további információk megtalálhatóak az **SZTE Hírportál Szent-Györgyi emléoldalán (/szgytv/felhivas).**

Újszászi Ilona
Fotók: Ú. I.

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

Kövess minket!

